

การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนตามแนวพุทธ

Applying Buddhist-Oriented Funeral Welfare Services to

Enhance the Quality of Life in Communities

พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Phrakru Prariyatsutthikun Sutajitto

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College

Email: sutajitto101@gmail.com

วันที่รับบทความ: 24 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 28 เมษายน 2568

Received: April 24, 2025; Revised: April 27, 2025; Accepted: April 28, 2025

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการฉบับนี้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวคิดจากงานวิจัยของพระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต และนักวิชาการอื่น ๆ พบว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการฌาปนกิจในจังหวัดร้อยเอ็ดมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยมี 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การให้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การบรรเทาทุกข์ด้วยหลักธรรม และการส่งเสริมความสามัคคีผ่านการแบ่งปัน แนวทางการดำเนินงานประกอบด้วยการจัดตั้งกองทุนที่โปร่งใสโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ยังนำเสนอการประยุกต์ใช้โมเดล CARE ซึ่งประกอบด้วย การให้ด้วยเมตตา การสื่อสารที่เอาใจใส่ ความรับผิดชอบ ไม่เห็นแก่ตัว และความเท่าเทียมและยุติธรรม กรณีศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการบูรณาการบ้าน วัด และชุมชน โดยผลที่ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในหลายมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และจิตวิญญาณ ทั้งในด้านการลดภาระค่าใช้จ่าย การเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และการปลูกฝังคุณธรรมในชีวิตประจำวัน สุดท้าย บทสรุปเสนอแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายและการดำเนินงานที่ควรครอบคลุมทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนสังคมให้เกิดความสามัคคีและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้; งานฌาปนกิจสงเคราะห์; คุณภาพชีวิต; ชุมชนตามแนวพุทธ

Abstract

This academic article focuses on the application of Buddhist-oriented funeral welfare systems to promote sustainable community well-being. Drawing on the research of Phra Khru Pariyattisutthikun Sutajitto and other scholars, it was found that the funeral welfare model in Roi Et Province aligns with Buddhist principles. The model is based on three key approaches: giving for mutual benefit, alleviating suffering through the practice of Dhamma, and fostering unity through sharing. The implementation framework includes establishing transparent welfare funds with temples serving as central hubs, governance based on principles of good ethics and Buddhist teachings, encouraging community participation, and building

collaborative networks. Additionally, the article proposes the application of the CARE model, which encompasses Compassionate Giving, Attentive Communication, Responsibility and Selflessness, and Equanimity and Fairness. The case study in Roi Et demonstrates the successful integration of home, temple, and community, resulting in positive impacts on multiple dimensions of quality of life—economic, social, psychological, and spiritual. These include reducing the financial burden of funerals, enhancing mental security, and instilling moral values in daily life. Finally, the conclusion offers policy and operational recommendations that should involve all sectors to collectively drive social unity and sustainable development grounded in Buddhist principles.

Keywords: Application; Funeral Welfare Services; Quality of Life; Buddhist-Oriented Community

บทนำ

“ความตาย” เป็นสัจธรรมที่ทุกชีวิตต้องเผชิญแม้พระพุทธศาสนาจะสอนเรื่องความไม่เที่ยงและความตายเป็นเรื่องธรรมดา แต่ในทางปฏิบัติจริงครอบครัวของผู้เสียชีวิตกลับต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายมหาศาลในการจัดงานศพก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่ทับซ้อนกับความโศกเศร้าเสียใจ สถานการณ์ดังกล่าวเป็นความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เศรษฐกิจที่ถือว่าฝืดเคืองไม่แน่นอนที่ค่าครองชีพสูงขึ้นขณะที่รายได้ของประชาชนกลับไม่เพิ่มขึ้นตามสัดส่วน ในสังคมไทยปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 50,000-150,000 บาท สำหรับการจัดงานพิธีศพทั่วไป หากเป็นงานศพที่จัดอย่างสมเกียรติตามประเพณีนิยม มีการตั้งศพสวดพระอภิธรรม 3-7 คืน ค่าใช้จ่ายอาจพุ่งสูงถึง 200,000-500,000 บาท หรือมากกว่านั้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ประกอบด้วย ค่าโลงศพ ค่าเช่าสถานที่ ค่าพวงหรีด ค่าดอกไม้ ค่าอาหารเลี้ยงแขก ค่านิมนต์พระสงฆ์ ค่าของที่ระลึก และค่าฌาปนกิจ ซึ่งเป็นภาระหนักสำหรับครอบครัวผู้เสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นการเสียชีวิตโดยไม่ได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า หรือเสียชีวิตจากโรคร้ายที่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นจำนวนมากก่อนเสียชีวิต จากการศึกษาของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (2568) อธิบายไว้ว่า ประมาณร้อยละ 60 ของครอบครัวในประเทศไทยไม่มีเงินออมเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ ส่งผลให้หลายครอบครัวต้องกู้ยืมเงินหรือขายทรัพย์สินเพื่อนำมาใช้จ่ายในการจัดงานศพให้แก่บุพการีหรือญาติผู้ใหญ่ บางครอบครัวต้องเป็นหนี้สินเป็นเวลานานหลังจากจัดงานศพเสร็จสิ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความฟุ่มเฟือยและการแข่งขันทางสถานะทางสังคมผ่านการจัดงานศพที่หรูหราเกินความจำเป็น การจัดงานศพในสังคมไทยบางครั้งไม่ได้สะท้อนถึงการอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับอย่างแท้จริง แต่กลายเป็นการแสดงฐานะทางสังคมและการตอบสนองความคาดหวังของสังคม ซึ่งขัดกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เน้นความพอเพียงและไม่ยึดติดกับวัตถุ (พระไพศาล วิสาโล, 2559) พฤติกรรมเหล่านี้นำไปสู่การใช้จ่ายที่สิ้นเปลืองเกินความจำเป็น สร้างภาระให้แก่ทายาทและครอบครัวของผู้เสียชีวิต การจัดการกับปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีกลไกทางสังคมที่ช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายและส่งเสริมการจัดงานศพอย่างเรียบง่ายแต่สมเกียรติสอดคล้องกับหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา”การฌาปนกิจสงเคราะห์” จึงเป็นทางออกที่สำคัญและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว โดยมีรากฐานมาจากหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม

จากผลงานค้นคว้าของพระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโตเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด” ได้นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม เข้ากับการจัดสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะการฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งได้พัฒนาเป็นโมเดล CARE ประกอบด้วย

C - Compassionate Giving (การให้ด้วยเมตตา) ซึ่งเน้นการช่วยเหลือด้วยใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา กรุณา ไม่หวังผลตอบแทน สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 ในพระพุทธศาสนา

A - Attentive Communication (การสื่อสารที่เอาใจใส่) ซึ่งเน้นการใช้วาจาที่อ่อนโยน ให้กำลังใจ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวผู้สูญเสีย สอดคล้องกับหลักปิยวาจาในสังคหวัตถุ 4

R - Responsibility and Selflessness (ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัว) ซึ่งเน้นการทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่และไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน สอดคล้องกับหลักอัตถจริยาในสังคหวัตถุ 4

E - Equanimity and Fairness (ความเท่าเทียมและยุติธรรม) ซึ่งเน้นการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ สอดคล้องกับหลักสมานัตตตาในสังคหวัตถุ 4 และหลักอุเบกขาในพรหมวิหาร 4 โมเดล CARE นี้ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธปรัชญาเถรวาท รวมถึงการศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้นำเสนอองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพระพุทธศาสนา การนำโมเดล CARE มาประยุกต์ใช้ในการฌาปนกิจสงเคราะห์จะช่วยยกระดับการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาความสับสนและภาระในการจัดงานศพ การดำเนินงานตามโมเดลนี้จะช่วยส่งเสริมการช่วยเหลือกันอย่างมีคุณภาพ เน้นการให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการของครอบครัวผู้สูญเสีย และส่งเสริมการจัดงานศพอย่างเรียบง่ายแต่สมเกียรติ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต, 2567)

นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธยังช่วยส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับความตายและการเตรียมตัวเผชิญความตายอย่างมีสติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา การเข้าร่วมในกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ไม่เพียงแต่เป็นการเตรียมความพร้อมทางการเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นการเตรียมใจยอมรับความจริงของชีวิตว่า ทุกคนต้องเผชิญกับความตายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การตระหนักรู้เช่นนี้จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ไม่ประมาท และใช้เวลาที่มีอยู่อย่างมีคุณค่า (พระไพศาล วิสาโล, 2559) ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตสูงขึ้นตามไปด้วย ขณะที่ขนาดของครอบครัวมีแนวโน้มเล็กลง ทำให้ภาระในการจัดการศพตกอยู่กับบุตรหลานเพียงไม่กี่คน การมีระบบฌาปนกิจสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระของบุตรหลานในยุคสังคมสูงวัย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563)

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ในฐานะเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาความสับสนและภาระในการจัดงานศพ โดยเชื่อมโยงกับโมเดล CARE ที่พัฒนาขึ้นจากหลักพุทธปรัชญาเถรวาท และวิเคราะห์แนวทางการนำไปปฏิบัติใช้ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรมและวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสังคมไทย

แนวคิดเกี่ยวกับงานฌาปนกิจสงเคราะห์

ความหมายของงานฌาปนกิจสงเคราะห์

ฌาปนกิจสงเคราะห์ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหลายคนตกลงร่วมกันเพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ถึงแก่ความตาย โดยมีได้ประสงค์จะหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2558) ซึ่งเป็นรูปแบบของการช่วยเหลือทางสังคมที่มีมาแต่โบราณในสังคมไทย และได้รับการพัฒนาให้เป็นระบบมากขึ้นในปัจจุบัน ในสังคมไทยมีรากฐานมาจากประเพณีการ “ออมทรัพย์” และ “ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” ในยามทุกข์ยาก (ปัทมาวดี โพชนุกูล, 2559) การฌาปนกิจสงเคราะห์มีความสำคัญในฐานะเป็นระบบสวัสดิการชุมชนที่ช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศพและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ข้างหลัง อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน นำไปสู่ความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2560) สรุปได้ว่า ฌาปนกิจสงเคราะห์ หมายถึง กิจกรรมหรือกิจการที่มีกลุ่มคนรวมตัวกันขึ้นเพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีระบบแบบแผนในกิจการที่เกี่ยวกับงานสงเคราะห์ อาจอยู่ในรูปของงานศพ งานสาธารณกุศลหรืองานสงเคราะห์อื่น ๆ อันเป็นกิจการที่มีกฎระเบียบรองรับที่ชัดเจนในการดำเนินการนั้น

ความสำคัญของงานฌาปนกิจสงเคราะห์

การฌาปนกิจสงเคราะห์มีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความสิ้นเปลืองและภาระในการจัดงานศพ ดังนี้

1. การฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ โดยระบบนี้จะระดมเงินจากสมาชิกจำนวนมากเพื่อช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิต ทำให้ครอบครัวของผู้เสียชีวิตได้รับเงินช่วยเหลือทันทีหลังจากที่สมาชิกเสียชีวิต ซึ่งเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพที่เหมาะสมและสมเกียรติ โดยไม่ต้องกู้ยืมเงินหรือขายทรัพย์สิน จากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2561) พบว่าการฌาปนกิจสงเคราะห์สามารถช่วยลดภาระหนี้สินของครัวเรือนหลังจากการเสียชีวิตของหัวหน้าครอบครัวได้ถึงร้อยละ 40 โดยเฉพาะในกลุ่มครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง ซึ่งมีความเปราะบางทางการเงินสูง การมีเงินช่วยเหลือจากการฌาปนกิจสงเคราะห์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินของครอบครัวในช่วงวิกฤต (อภิชัย พันธเสน, 2559)

2. การฌาปนกิจสงเคราะห์ส่งเสริมการวางแผนทางการเงินล่วงหน้าสำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ การสมัครเป็นสมาชิกการฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยสมาชิกจะจ่ายเงินสมทบเป็นรายเดือนหรือรายปีในจำนวนที่ไม่มากนัก แต่เมื่อเสียชีวิต ครอบครัวจะได้รับเงินช่วยเหลือในจำนวนที่มากพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ ระบบนี้จึงเป็นการส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงินอย่างมีวินัย (ปัทมาวดี โพชนุกูล, 2559) การวางแผนล่วงหน้าผ่านระบบฌาปนกิจสงเคราะห์นี้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในเรื่อง “อัปมาทธรรม” หรือความไม่ประมาท ซึ่งหมายถึงการดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง มีสติ และเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงความตายซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

3. การฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยลดความฟุ่มเฟือยและการใช้จ่ายเกินความจำเป็นในการจัดงานศพ เนื่องจากระบบนี้มักมีข้อกำหนดและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินช่วยเหลือ โดยเน้นการจัดงานศพอย่างเรียบง่ายแต่สมเกียรติ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง ซึ่ง

ไม่เน้นความสุดโต่งทั้งการปฏิบัติที่เคร่งครัดจนเกินไปหรือการปล่อยตัวจนเกินไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) จากการศึกษาของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2560) พบว่า ชุมชนที่มีการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีแนวโน้มในการจัดงานศพที่เรียบง่ายแต่สมเกียรติมากกว่าชุมชนที่ไม่มีระบบดังกล่าว โดยเน้นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้เสียชีวิตมากกว่าการแสดงออกทางวัตถุที่ฟุ่มเฟือย ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายแล้ว ยังส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมอย่างแท้จริง

4. การฌาปนกิจสงเคราะห์สร้างเครือข่ายความช่วยเหลือและความสามัคคีในชุมชน การรวมตัวกันของสมาชิกในกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การช่วยเหลือในการจัดเตรียมงานศพ การให้กำลังใจแก่ครอบครัวผู้สูญเสีย และการดูแลครอบครัวของผู้เสียชีวิตหลังจากงานศพเสร็จสิ้น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2561) เครือข่ายความช่วยเหลือนี้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในเรื่อง “สังคหวัตถุ 4” อันประกอบด้วย ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ), อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์), และสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการสงเคราะห์กันในสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

สรุปได้ว่า งานฌาปนกิจสงเคราะห์มีความสำคัญอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ สงเคราะห์ส่งเสริมการวางแผนทางการเงินล่วงหน้าสำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ ช่วยลดความฟุ่มเฟือยและการใช้จ่ายเกินความจำเป็นในการจัดงาน รวมทั้งสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือและความสามัคคีในชุมชน

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานฌาปนกิจสงเคราะห์

ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสงเคราะห์ระหว่างกัน ซึ่งหลักธรรมสำคัญที่สอดคล้องกับงานฌาปนกิจสงเคราะห์ ได้แก่

1. สังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ), อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์), และสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการสงเคราะห์กัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

2. พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข), กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์), มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี), และอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการสงเคราะห์กันด้วยใจที่บริสุทธิ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

3. สาราณียธรรม 6 หลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

จากการพัฒนาเป็นโมเดล CARE ซึ่งเกิดขึ้นจากงานวิจัยนั้นซึ่งประกอบด้วย

C - Compassionate Giving (การให้ด้วยเมตตา) เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความเอื้อเฟื้อ

A - Attentive Communication (การสื่อสารที่เอาใจใส่) เน้นการใช้ถ้อยคำสุภาพและสร้างสรรค์

R - Responsibility and Selflessness (ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัว) ส่งเสริมการประพฤติตนอย่างรับผิดชอบต่อสังคม

E - Equanimity and Fairness (ความเท่าเทียมและยุติธรรม) มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคและยุติธรรมในทุกมิติของการปฏิบัติต่อผู้อื่น (พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต 2567)

การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน

รูปแบบการจัดการฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธ

ในการประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนนั้นผู้เขียนได้อ้างอิงงานวิจัยของพระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต และของนักวิชาการท่านอื่นมาอธิบาย ซึ่งผลงานวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น มีรูปแบบที่สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญา โดยมีรูปแบบหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. การประยุกต์ใช้ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งรวมถึงการให้ การใช้ถ้อยคำสุภาพ และการวางตัวให้เสมอต้นเสมอปลาย (พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต, 2567)
2. การเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการบรรเทาทุกข์ผ่านการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน โดยการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินกิจการฌาปนกิจสงเคราะห์ (พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2558)
3. การแบ่งปันสิ่งของในรูปแบบสาธารณภัย โดยผู้ปฏิบัติต้องมีความเชื่อเพื่อและมีการประพาดิตนทั้งในทางกาย วาจา และใจ เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและความสุขในชุมชน (พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต, 2567)

การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธ ควรดำเนินการดังนี้:

1. การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการ โดยมีพระสงฆ์และคณะกรรมการชุมชนร่วมกันบริหาร
2. การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และหลักพุทธธรรม เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและแสดงความคิดเห็น
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อขยายผลการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือสมาชิก

การประยุกต์ใช้โมเดล CARE ในงานฌาปนกิจสงเคราะห์

โมเดล CARE ที่พัฒนาขึ้นจากหลักพุทธปรัชญาเถรวาทโดยซึ่งเป็นงานวิจัยของพระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโตนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานฌาปนกิจสงเคราะห์ได้ดังนี้:

1. Compassionate Giving (การให้ด้วยเมตตา)
 - การจัดสรรเงินช่วยเหลือค่าทำศพและสงเคราะห์ครอบครัวผู้เสียชีวิตด้วยความเมตตากรุณา ไม่เลือกปฏิบัติ
 - การจัดอาสาสมัครช่วยเหลืองานศพโดยไม่คิดค่าตอบแทน
 - การให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากเงินสงเคราะห์
2. Attentive Communication (การสื่อสารที่เอาใจใส่)
 - การใช้คำพูดปลอบโยนและให้กำลังใจแก่ครอบครัวผู้สูญเสีย
 - การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และขั้นตอนการขอรับเงินสงเคราะห์อย่างชัดเจน
 - การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกเพื่อพัฒนาการดำเนินงาน
3. Responsibility and Selflessness (ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัว)
 - การบริหารจัดการกองทุนอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

- การอุทิศเวลาและทรัพยากรส่วนตัวเพื่อช่วยเหลืองานส่วนรวม
- การรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกและกรรมการ
- 4. Equanimity and Fairness (ความเท่าเทียมและยุติธรรม)
 - การกำหนดอัตราการเงินสงเคราะห์ที่เท่าเทียมกันสำหรับสมาชิกทุกคน
 - การพิจารณาให้ความช่วยเหลือพิเศษแก่ครอบครัวที่มีฐานะยากจน
 - การบังคับใช้กฎระเบียบอย่างเสมอภาคกับสมาชิกทุกคน

กรณีศึกษา: การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธในจังหวัดร้อยเอ็ด

จากงานวิจัยของพระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต เมื่อปี พ.ศ.2567 พบว่าการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ในจังหวัดร้อยเอ็ดประสบความสำเร็จในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการดำเนินงาน โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การอาศัยความร่วมมือจากพระสงฆ์และผู้นำชุมชน ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างบ้าน วัด และชุมชน
2. การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักธรรมที่ส่งเสริมการสงเคราะห์ระหว่างกัน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต
3. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์ โดยเน้นการเข้าถึงประโยชน์สูงสุดคือการบรรเทาทุกข์พยายิผ่านการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน
4. การปฏิบัติที่เน้นการร่วมอยู่ในสังคมอย่างสามัคคี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการสร้างความสุขในสังคมและการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความเอื้ออาทร

ผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน

การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในหลายมิติ ดังนี้

1. มิติทางเศรษฐกิจ

1. การลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงและกะทันหันสำหรับครอบครัวผู้เสียชีวิต
2. การสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ครอบครัวที่สูญเสียหัวหน้าครอบครัวโดยเฉพาะในครอบครัวที่มีฐานะยากจน
3. การส่งเสริมการออมและการวางแผนทางการเงินผ่านการสมทบเงินเข้ากองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์อย่างสม่ำเสมอ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

2. มิติทางสังคม

1. การเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามทุกข์ยาก
2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทย

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน (โกนิษฐ์ ศรีทอง, 2562)

3. มิติทางจิตใจ

1. การสร้างความมั่นคงทางจิตใจ จากการมีหลักประกันว่าจะได้รับการช่วยเหลือในยามจำเป็น
2. การเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจ ผ่านการให้และการช่วยเหลือผู้อื่นตามหลักพุทธธรรม
3. การลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพจิต

โดยรวม (อรสา รัตนอมรภิรมย์, 2560)

4. มิติทางจิตวิญญาณ

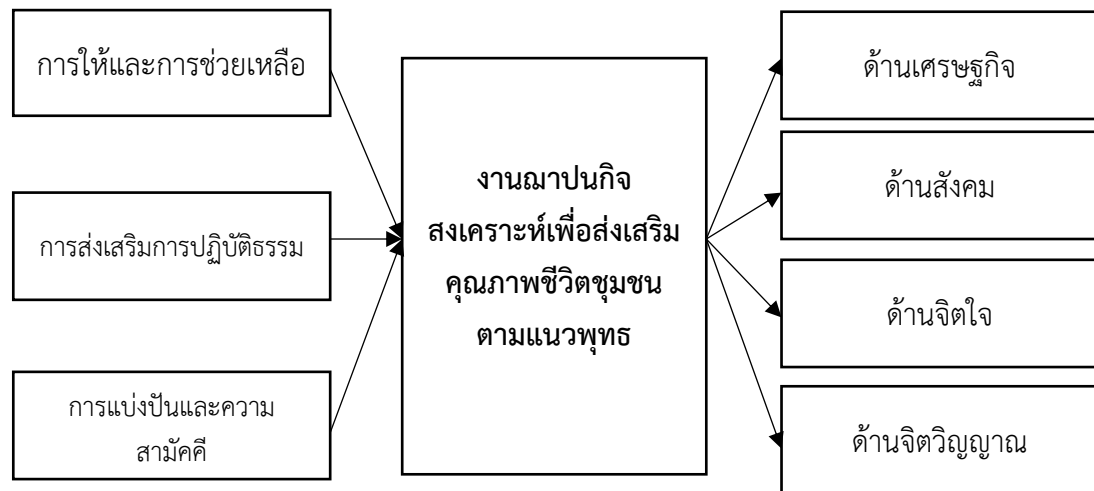
1. การส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4
2. การสร้างโอกาสในการทำดีและสั่งสมบุญกุศล ผ่านการช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยาก
3. การตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิตและการเตรียมตัวเผชิญความตายอย่างมีสติ (พระไพศาล วิสาโล, 2559)

บทสรุป

การประยุกต์ใช้งานฉาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมผ่านโมเดล CARE ซึ่งประกอบด้วย การให้ด้วยเมตตา การสื่อสารที่เอาใจใส่ ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัว และความเท่าเทียมและยุติธรรม ถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยการดำเนินงานควรครอบคลุมการจัดตั้งกองทุนในทุกชุมชน การพัฒนาหลักสูตรอบรมสำหรับผู้นำ การสนับสนุนจากภาครัฐ การศึกษาวิจัยที่เหมาะสม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างบูรณาการจากวัด ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน เพื่อมุ่งสู่สังคมที่มีความสามัคคีและพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้หลักพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

จากการรวบรวมรายละเอียดจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางวิชาการและผลงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้งานฉาปนกิจสงเคราะห์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนตามแนวพุทธข้างต้นสามารถค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น สามารถนำเสนอการสังเคราะห์สรุปอยู่ในรูปภาพประกอบดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนตามแนวพุทธ
ที่มา : ผู้เขียนสังเคราะห์

จากแผนภาพสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้งานฌาปนกิจสงเคราะห์ตามแนวพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน นำเสนอรูปแบบการจัดการที่สอดคล้องกับหลักพุทธปรัชญา โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การให้และการช่วยเหลือ เน้นการให้ที่มีความเมตตาและไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงการอาสาช่วยเหลือในงานฌาปนกิจ, 2) การส่งเสริมการปฏิบัติธรรม คือการใช้หลักธรรมในการดำเนินกิจกรรมฌาปนกิจ เพื่อบรรเทาทุกข์และส่งเสริมความสุขในชีวิตประจำวัน และ 3) การแบ่งปันและความสามัคคี เพื่อส่งเสริมการแบ่งปันในชุมชนและการสร้างความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือกันในยามทุกข์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดตั้งกองทุนที่โปร่งใส กำหนดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งเสริมความร่วมมือจากหลายฝ่าย และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่วนผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนมีหลายด้าน ได้แก่ 1). ด้านเศรษฐกิจ อาทิ ลดค่าใช้จ่าย, สร้างความมั่นคงทางการเงิน, 2) ด้านสังคม อาทิ เสริมสร้างความสามัคคี, สร้างเครือข่ายความร่วมมือ, 3) ด้านจิตใจ คือการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและลดความวิตกกังวล และ 4). ด้านจิตวิญญาณ อาทิ ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมและการตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต การประยุกต์ใช้งานนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนและมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). **คู่มือการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- ปัทมาวดี โพชนุกูล. (2559). **กองทุนสวัสดิการชุมชนกับความมั่นคงของมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระครูปริยัติสุทธิคุณ สุทธิจิตโต. (2567). **รูปแบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2559). **พุทธศาสนาไทยในอนาคต: แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2561). **เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางพระพุทธศาสนา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ. (2568). **สงครามการค้ารอบใหม่และความไม่แน่นอนในระดับสูงกดดันเศรษฐกิจ**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://www.scbeic.com/th/home>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2558). **พระราชบัญญัติการฉ้อโกง พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2560). **การพัฒนาตามแนวพระราชดำริและภูมิปัญญาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา.
- อภิชัย พันธเสน. (2559). **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา.
- อรสา รัตนอมรภิรมย์. (2560). **การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2563). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด็อนตุลา.